

راهکار عمق بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا

سید علی خردمندان سعدی^۱، منوچهر متکی^۲، محسن شاطرزاده^۳، کاظم سام دلیری^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۰۱

چکیده

عمق بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا در گرو دیپلماسی عمومی فعال در عرصه های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی است. برای دستیابی به اهداف پژوهش، اسناد قابل دسترس و مراجع مربوط، مورد مطالعه قرار گرفت. جامعه آماری در این پژوهش ۳۰ نفر به صورت جامعه خبرگی هدفمند هدایت شده انتخاب شده است که شامل افرادی از نهادها و سازمان هایی از قبیل: سفارتخانه ها، سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، معاونت بین الملل حوزه علمیه، جامعه المصطفی، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشگاه تهران و دانشکده وزارت امور خارجه است. روش گرد آوری اطلاعات، استفاده از مدارک علمی (کتابخانه ای با تکنیک فیش برداری توصیفی) و مصاحبه عمیق با تکنیک مصاحبه نیمه هدایت شده و استفاده از روش تجزیه و تحلیل توصیفی بوده است. در این پژوهش در صدد توصیف ابعاد، مولفه ها و راهکارهای موثر در دیپلماسی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی و نیز تبیین اهمیت متغیرهای مورد بررسی برای کشف و طراحی موقعیت جدید در قالب مدلی کاربردی و مطلوب بوده ایم. پس از گردآوری پاسخ ها، تجزیه، تحلیل و جمع بندی آن ها، راهکارهای هر حوزه استخراج، طبقه بندی و ارایه شد. نتایج نشان داد که این عوامل و مؤلفه ها در دستیابی به تعمیق انقلاب اسلامی در منطقه ی مزبور از اهمیت بالایی برخوردارند. ضمن اینکه روشن شد، چه مؤلفه های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مورد غفلت قرار گرفته اند. در نهایت نتایج تحقیق حاکی از آن است، که بین مؤلفه های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی با عمق بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا، رابطه مستقیم و معناداری برقرار است.

کلیدواژه ها: عمق بخشی، انقلاب اسلامی، شرق آفریقا، راهکار فرهنگی، راهکار سیاسی، راهکار اقتصادی.

۱. دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی فرهنگی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران. نویسنده مسئول؛ رایانامه:

lkheradmandan@yahoo.co.in

۲. استادیار دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران.

۳. استادیار پژوهشگاه فضایی تهران.

۴. دانشیار دانشگاه عالی دفاع ملی.

The solution to deepening the Islamic Revolution in East Africa

Seyed Ali Kheradmandan Saadi¹, & Manouchehr Mottaki²: & mosen shaterzadeh³ & kazem Sam Daliri⁴

Abstract

The deepening of the Islamic Revolution in East Africa depends on active public diplomacy in various political, social, economic, and cultural fields. In order to achieve the research objectives, available documents and relevant references were studied. The statistical population in this study was selected as a targeted, guided expert community of ۳۰ people, including individuals from institutions and organizations such as embassies, the Islamic Culture and Communications Organization, the International Vice-President of the Seminary, Al-Mustafa Community, the National Defense University, the University of Tehran, and the Faculty of the Ministry of Foreign Affairs. Using library studies, interviews with professors and a number of experts in international political, cultural, and economic relations, the researcher has identified the dimensions, components, strategies, and organizations involved. The data collection method was the use of scientific documents (library with descriptive record-taking techniques), and in-depth interviews with semi-guided interview techniques and the use of descriptive analysis method. In this research, we have sought to describe the dimensions, components, and effective solutions in cultural, political, and economic diplomacy, as well as to explain the importance of the variables under study for discovering and designing a new situation in the form of a practical and desirable model. After collecting, analyzing, and summarizing the responses, solutions for each area were extracted, categorized, and presented. The results showed that these factors and components are of great importance in achieving the deepening of the Islamic Revolution in the region. It also became clear which economic, political, and cultural components have been neglected. The results of the research indicate that there is a direct and meaningful relationship between cultural, political, and economic components and the deepening of the Islamic Revolution in East Africa.

Keywords: deepening, Islamic revolution, east Africa, cultural solution, political solution, economical solution

1. Strategic Management Student, Faculty of Management, Higher Defense University, and Responsible Author Email: lkheradmandan@yahoo.co.in

2. Supervisor, Faculty of Strategic Management, National Defense University.

3. Consulting Professor, University of Tehran.

4. Consulting Professor, Faculty of Security, Higher Defense University.

۱. مقدمه

جمهوری اسلامی ایران، سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود قرار داده و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌داند. بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر، از مبارزه حق‌طلبانه مستضعفان در برابر مستکبران در هر نقطه جهان حمایت می‌کند. در افق چشم‌انداز ۱۴۰۴ جامعه ایرانی با چنین ویژگی‌هایی یاد شده است: الهام‌بخش، فعال و مؤثر در جهان اسلام با تحکیم الگوی مردم‌سالاری دینی، توسعه کارآمد، جامعه‌ی اخلاقی، نواندیشی و پویایی فکری و اجتماعی، تأثیرگذار بر همگرایی اسلامی و منطقه‌ای بر اساس تعالیم اسلامی و اندیشه‌های امام خمینی(ره) دارای تعامل سازنده و مؤثر با جهان بر اساس اصول عزت، حکمت و مصلحت. یکی از روش‌های پیشرفت و توسعه کشورمان در سال ۱۴۰۴ افزایش و گسترش عمق راهبردی کشورمان برای بازدارندگی دفاعی، سیاسی و اقتصادی در مقابل تهاجمات دشمنان است علاوه بر این یکی از بندهای مهم در سند چشم‌انداز کشورمان تعیین عمق راهبردی (عمق حوزه نفوذ) برای تأمین امنیت در ابعاد مختلف و بازدارندگی دشمن از دست زدن به اعمال خصمانه است.

جمهوری اسلامی ضمن وقوف به اهمیت راهبرد عوامل جغرافیایی، اقماری و کشورهای همسو در مناطق سوق‌الجیشی جهان و نشر ایدئولوژی در صحنه عملیاتی، بیشترین نقش را در تحقق پیروزی‌ها و شکست‌های آینده خواهد داشت، با بکارگیری این راهبرد توانسته تا حدودی عمق راهبردی خود را در سطح جهان به‌ویژه منطقه حساس خاورمیانه گسترش دهد. پس دستیابی به جایگاه ارزشمند و ایفای نقش مؤثر در منطقه خاورمیانه، همواره یکی از اهداف سیاست خارجی ایران بوده است که در راستای تحقق آن در آفریقا بخصوص شرق آن ارایه راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در این منطقه مورد توجه این تحقیق است.

یکی از اصول اساسی در جهت تبیین و پیاده‌سازی راهبرد بازدارندگی که در سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشورمان جزء اصول اساسی مبانی دفاعی کشور بیان شده است، عمق‌بخشی راهبردی است که البته با توجه به فعالیت‌های بسیاری که دولت‌مردان و سیاست‌مداران کشور در خصوص عمق راهبردی کشور و توسعه و گسترش آن، انجام داده‌اند، اکنون جمهوری اسلامی ایران از عمق راهبردی خوبی در ابعاد مختلف برخوردار است، تا جائیکه می‌تواند بر روی مراحل تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری‌های کشورهای متخاصم و افکار عمومی جهان، به ویژه مردم کشورهای اسلامی

نسبت به ایران تأثیر بگذارد. این به آن معنا نیست که این حد از عمق بخشی مطلوب است؛ چرا که اگر ایران می خواهد طبق سند چشم انداز ۲۰ ساله، قدرت اول در منطقه از لحاظ علمی، فناوری و اقتصادی باشد، نیاز است، که این عمق بخشی، بسیار وسیع تر و از همه مهم تر با دوام تر شود. بر این اساس عمق راهبردی سیاسی که در دو بعد داخلی و خارجی مورد بررسی قرار می گیرد، شامل بندی با عنوان گروه های اسلامی و انقلابی است. با این تعریف که یکی از راه های عمق بخشی راهبردی در بعد خارجی حمایت از گروه های مردمی همسو است، که در راستای مخالفت با قدرت های بزرگ به ویژه با دول متخاصم با انقلاب اسلامی ایران هستند. این گروه ها هم اکنون در حساس ترین مناطقی که می تواند، هر آن موجودیت قدرت های متخاصم را مورد تهدید قرار دهند، ایجاد شده اند. از طرف دیگر حضور در مناطق حیاتی تحت پوشش و سلطه دشمن از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ زیرا همراهی و حتی کمک به روی کار آمدن گروه های ضد استکباری غیر مسلمان در مناطق حساس که برای دشمن از حساسیت ویژه ای برخوردار است، یکی از عواملی است، که می تواند عمق راهبردی کشورمان را توسعه دهد. علاوه بر موارد فوق افکار عمومی مردم کشورهای اسلامی را نباید مورد غفلت قرار داد، یکی از راهبردهایی که کشورها و حتی گروه های مردمی و غیردولتی برای به کرسی نشاندن سیاست ها و خط مشی های خود در داخل و یا در سطح بین المللی دارند، سوار شدن بر موج افکار عمومی مردم است. قدرت شگرفی که کشورها و گروه ها از آن به نحو شایسته ای می توانند، استفاده کنند.

این تحقیق به دنبال شناسایی ۱- راهکارهای دیپلماسی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی ج.ا.ا با تاکید بر عمق بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا است. نظر به اینکه هر یک از وزارت خانه ها، سازمان ها، موسسات و مراکز فرهنگی، سیاسی و اقتصادی خارج از کشور دارای ماهیت و کارکرد منحصر به فردی هستند، تاکنون تلاشی برای تدوین یک راهکار که همه آنها با ابتنای به آن بتوانند عمق بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا را متناسب با مشخصات خود به شیوه مناسب طراحی و اجرا کنند، صورت نگرفته است. در صحنه عمل نیز با توجه به تفاوت در ماموریت، ساختار و فرهنگ سازمانی هر یک از این دستگاه ها، در اختیار داشتن "راهکار عمق بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا" به عنوان یک نیاز اساسی مطرح است. با این وصف، دغدغه اصلی این تحقیق با توجه به فقدان راهکار عمق بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا چگونگی و چستی یک راهکار است، که در سطح کلان، کیفیت عمق بخشی انقلاب اسلامی در این منطقه را مورد شناسایی قرار داده و نسبت به اعتبار سنجی و معرفی آن اقدام کند. همچنین در زمینه اهمیت

این تحقیق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- طبق فرمایشات مقام معظم رهبری در دیدار خود با فرماندهان سپاه پاسداران با عنایت به وضعیت حاد منطقه و فشارهای محور متخاصم، با ادبیات بی‌سابقه‌ای بر حیاتی بودن عمق راهبردی کشورمان تأکید داشتند (بیانات در دیدار مجمع عالی فرماندهان سپاه ۱۳۹۸/۰۷/۱۰) و از آنجا که ایران نه تنها هیچ سابقه استعماری در آفریقا نداشته است، بلکه منشا تحولات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی (تمدن‌سازی) در این قاره بوده است، زمینه‌سازی دیپلماسی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بر اساس دکترین ولایت فقیه و امامت برای ایجاد امت اسلامی و حرکت به سمت تمدن نوین اسلامی و ظهور منجی عالم کاملاً مهیا شده است.

- آفریقا به‌لحاظ جغرافیای سیاسی، امروزه یکی از کانون‌های مهم اسلام در جهان است (خرم روز، ۱۳۹۴: ۶۶).

- به‌لحاظ دینی نیز بیش از ۵۰ درصد جمعیت این قاره را که بالغ بر ۵۴ کشور است، مسلمانان تشکیل می‌دهند (جمعی از مولفان، ۱۳۹۷: ۱۰۴).

- جمعیت شیعیان نیز در این قاره قابل توجه است؛ بعد از انقلاب اسلامی ایران حرکت تشیع و ترویج آن وارد مرحله جدید خود شده که روز به روز شاهد گسترش این حرکت و تزايد تعداد شیعیان هستیم.

- نزدیک به ۳۰ کشور آفریقایی در سازمان کنفرانس اسلامی عضویت دارند که این خود اهمیت ارائه راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا را پررنگ‌تر می‌کند (حکیمی، ۱۳۸۵: ۸۹).

- علاقه مردم آفریقا به‌ویژه مسلمانان به جمهوری اسلامی و الگو قرار دادن اقدامات استعمار ستیزانه جمهوری اسلامی ایران.

- وجود محیط مناسب برای نقش‌آفرینی دیپلماسی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی ج.ا.ا. نیز از مسائلی هستند، که بر اهمیت این پژوهش می‌افزایند (سمیعی اصفهانی، ۱۳۹۱: ۴۵).

تمامی این موارد اهمیت پرداختن به موضوع را مضاعف می‌کند. بنابراین سؤال اصلی تحقیق عبارت است از اینکه راهکارهای عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا کدام است؟

بنابراین بر اساس خلأ پژوهشی، ضرورت پژوهش و نظر به اینکه هر یک از وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، مؤسسات و مراکز فرهنگی خارج از کشور دارای ماهیت و کارکرد منحصر به فردی هستند، تا کنون تلاشی برای تدوین راهکارهای مناسب که همه آن‌ها با تکیه به آن بتوانند عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا را متناسب با مشخصات خود به شیوه مناسب طراحی و اجرا کنند

صورت نگرفته است؛ اما در صحنه عمل به رغم وجود تفاوت در مأموریت، ساختار و فرهنگ سازمانی هر یک از آن‌ها در اختیار داشتن "راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا" به عنوان یک نیاز اساسی مطرح است. با این وصف، دغدغه اصلی این تحقیق با توجه به فقدان راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا چگونگی و چستی راهکار است که در سطح کلان، کیفیت عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا را مورد شناسایی قرار داده و نسبت به اعتبار سنجی و معرفی آن اقدام کند.

۲. مبانی نظری

تحقیقات و پژوهش‌های گذشته نشان‌دهنده آن است که اطلاعات مختلفی البته به صورت توصیفی - تحلیلی در خصوص مسایل فرهنگی، سیاسی و اقتصادی مردم این کشورها (تانزانیا، کنیا و اوگاندا) گردآوری شده است. در این راستا مفهوم‌شناسی متغیرها به نحو زیر ارائه می‌شود:

انقلاب اسلامی

انقلاب اسلامی ایران که در بهمن ۱۳۵۷ به رهبری امام خمینی (ره) به پیروزی رسید. انقلاب در لغت به معنای در آمدن از صورتی به صورت دیگر و دگرگون شدن است و در اصطلاح به دگرگونی بنیادی در نظام اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی در یک جامعه اطلاق می‌شود (آشوری، ۱۴۰۲: ۴۷).

شرق آفریقا

شرق آفریقا به دو بخش کبیر (عام) و خاص (صغیر) شامل کشورهای است که در ادامه ذکر شده است. کنیا، تانزانیا، اوگاندا (شرق آفریقای خاص)، جیبوتی، اریتره، اتیوپی، سومالی، موزامبیک، ماداگاسکار، مالاوی، زامبیا، زیمبابوه، بوروندی، رواندا، مجمع‌الجزایر قمر، موریس، سیشل (شرق آفریقای کبیر)، (عرب احمدی، ۱۳۹۱: ۱۸۶).

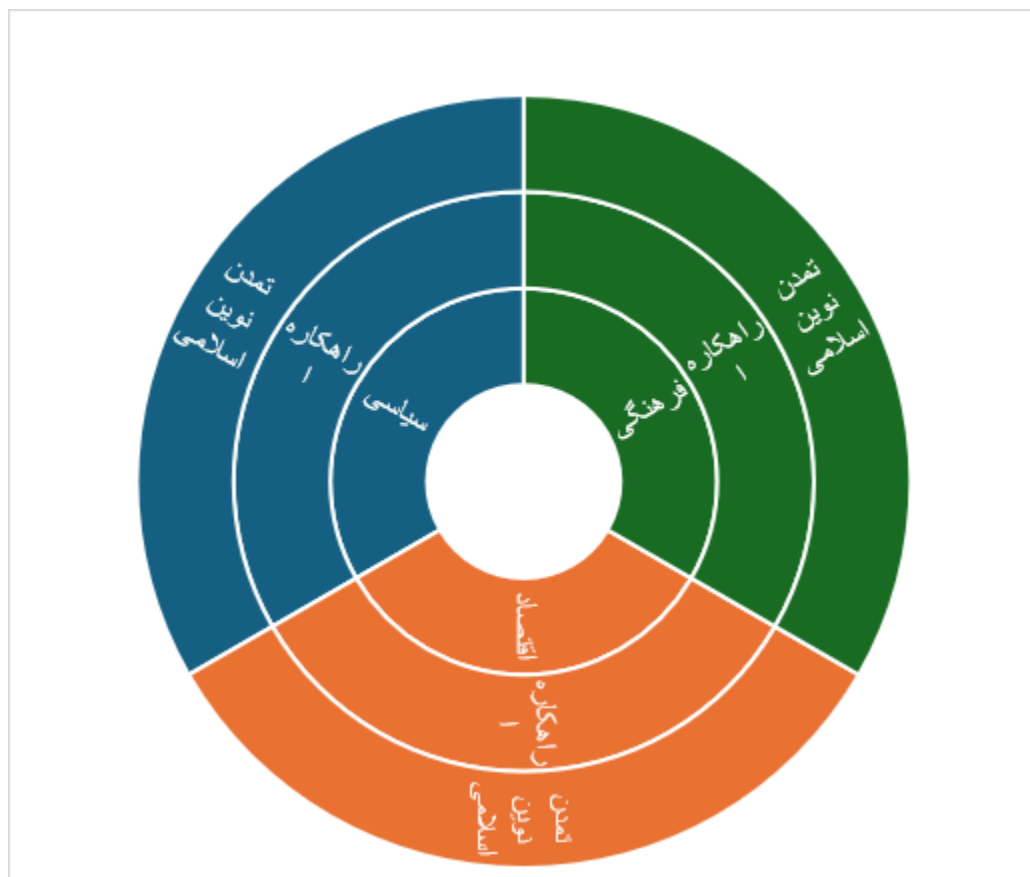
راهکار

هر نوع اقدام و روش لازم در جهت نیل به هدف، راهکار نامیده می‌شود.

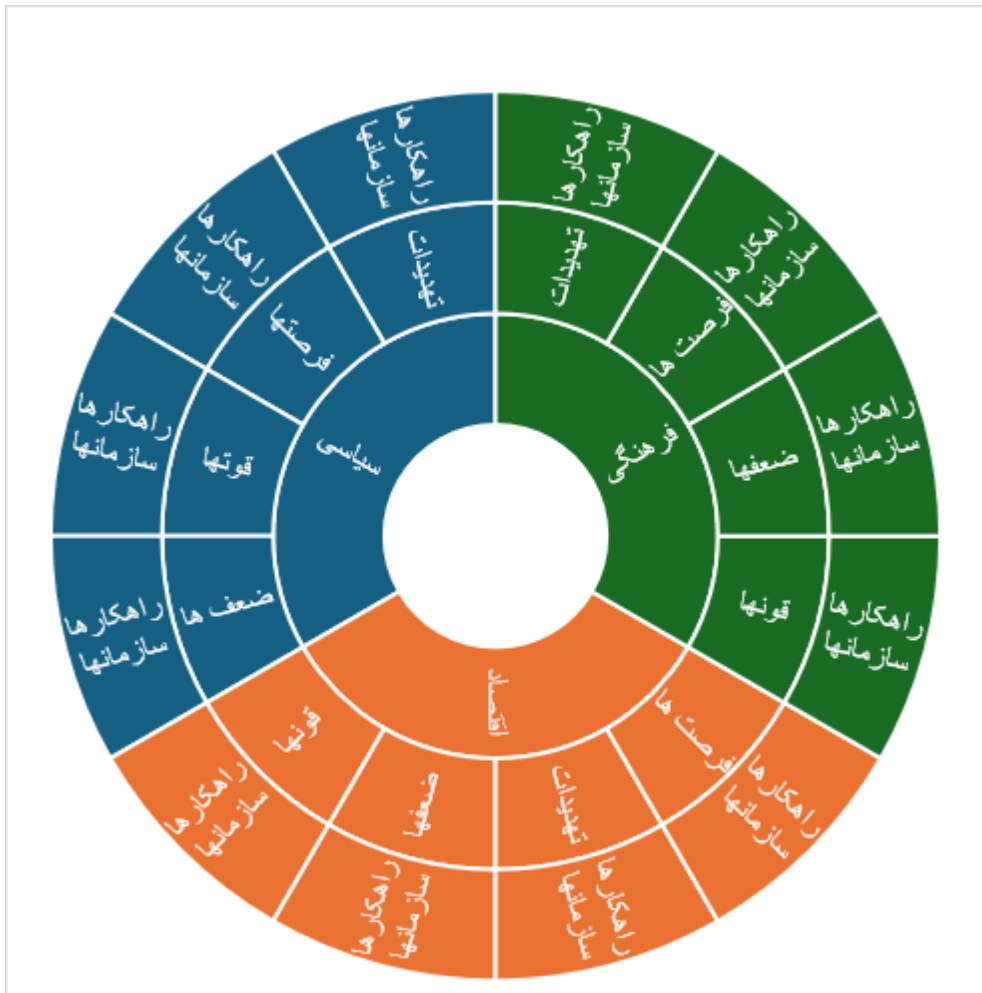
چاقوب مفهومی

نظر به اینکه این تحقیق از نوع علی نیست و پس الزامی به وجود فرضیه نیست در واقع چاقوب

نظری که مبین جهات روابط بین متغیرها باشد، وجود ندارد، بلکه از چاقوب مفهومی استفاده می-کنیم که طی آن مؤلفه‌های اساسی مورد مطالعه را احصا سپس ذیل آن‌ها مشخص می‌کنیم که هر یک شامل چه عناصری می‌شوند.

شکل ۱: ابعاد و مؤلفه‌های عمق بخشی ج.ا.ا. در شرق آفریقا (به صورت فراکلان)

شکل ۲: ابعاد و مولفه‌های عمق‌بخشی ج.ا.ا. در شرق آفریقا (به صورت کلان)

شکل ۳: ابعاد و مولفه های عمق بخشی ج.ا.ا. در شرق آفریقا (خرد)

۳. پیشینه‌شناسی پژوهش

مرور پژوهش‌های جمع‌آوری شده در خصوص "راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا" گواه کاستی‌ها و ضعف‌ها در این حوزه بوده تا جایی که هرچند برخی از این تحقیقات مربوط به منطقه شرق آفریقا هستند و حوزه‌های مختلفی در این منطقه را مورد بررسی قرار داده‌اند و تا حدی یاری‌رسان پژوهش ما می‌باشند، اما در هیچکدام "راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا" مورد مذاقه قرار نگرفته است، تا جایی که نوآوری پژوهش حاضر در این است، که تلاش خواهد کرد، با بهره‌گیری از تمامی منابع موجود و در دسترس، "راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا" را ارائه کند. شماری از کتاب‌ها، مقالات، پژوهش‌ها در این زمینه در ذیل آورده شده‌اند:

عرب احمدی (۱۴۰۰)، در پژوهش خود تحت عنوان «جایگاه ایرانیان در توسعه فرهنگ و تمدن شرق آفریقا»، علاوه بر توضیحات کامل در مورد آثار و ابنیه تاریخی ایرانی در کشورهای شرق و جنوب شرق آفریقا، تاریخ مهاجرت ایرانیان به شرق آفریقا و نقش تأثیر گذار آن‌ها در گسترش فرهنگ و تمدن سواحل و جزایر شرق آفریقا را نیز بررسی کرد.

عرب احمدی (۱۳۹۵)، در بررسی «میراث ملموس فرهنگی ایرانی در شرق آفریقا»، ضمن توضیح مختصری در ارتباط با اوضاع سیاسی و اجتماعی تانزانیا و با اهمیت شمردن آن به عنوان یکی از کشورهای بانفوذ در منطقه شرق آفریقا به بررسی اجمالی وضعیت مسلمانان در این کشور پرداخته است.

عرب احمدی (۱۳۹۵)، در پژوهش خود تحت عنوان «اسلام و مسلمانان در کنیا»، به این نتیجه رسید که غالب کمک‌ها و امدادهای صورت گرفته از کشورهای یاد شده، بالأخص عربستان سعودی برای تبلیغ گسترده در این ممالک بوده و در صدد است، تا نسل جدیدی از روحانیون وابسته خود را در رأس جماعات اسلامی این کشورها قرار داده، موقعیت خود را در شرق آفریقا هر چه بیشتر مستحکم سازد. این امر، بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و معرفی مذهب تشیع به مسلمانان این قاره به عنوان مکتبی پویا و انقلابی هر چه بیشتر تشدید گشت و از آن زمان، مبارزه با افکار و اندیشه‌های شیعی در رأس برنامه‌های وهابیان قرار گرفته است.

بخشی (۱۳۹۴)، در پژوهش خود تحت عنوان «تداوم چرخه بحران: درگیری و گرفتاری آفریقا با چالش و جنگ»، به باور نویسنده، قاره آفریقا دیرزمانی است، به عنوان یکی از بحران‌زده‌ترین

مناطق جهان شناخته شده است. بسیاری از کشورهای این منطقه به نوعی از مشکلاتی از قبیل: درگیری‌های سیاسی، بحران‌های هویتی و رقابت‌های بین‌دولتی رنج برده و می‌برند. هم‌چنین نزاع‌های ایدئولوژیک، اختلافات مرزی و تداوم نظامی‌گری بر مشکلات این منطقه افزوده است. در موضوع اقتصاد خبر خوش برای این قاره، رشد پنج تا شش درصدی اقتصاد بود که نسبت به سال قبل، حدود یک درصد افزایش داشته است؛ هرچند نوسان قیمت نفت از اواسط سال ۹۳ برای کشورهای صادرکننده نفت به‌ویژه نیجریه، آنگولا و سودان جنوبی هشدار دهنده بوده است. احمدی نوح‌دانی (۱۳۹۲)، در پژوهش خود تحت عنوان «سیاست خارجی ایران در آفریقا (ژئوپلیتیک واقع‌گرا)»، رهیافت سیاست خارجی ایران در این کشورها را ناشی از ژئوپلیتیک واقع‌گرا و رقابت با سلطه قدرت هژمونیک آمریکا دانست.

شکیبا (۱۳۸۸)، در پژوهش خود تحت عنوان «تاثیر زبان و فرهنگ فارسی بر زبان و فرهنگ سواحل آفریقایی»، چنین نتیجه‌گیری کرد که پدید آمدن اجتماعات سواحیلی بین قرن‌های ۱۲ تا ۱۵ میلادی به وقوع پیوسته است. این امر در واقع نشانگر تأثیر اسلام و ایران در تکوین فرهنگ و تمدن سواحلی است. حضور و فعالیت ایرانیان در سواحل شرقی و جنوب آفریقا مورد تایید همگان بوده و ایرانی‌ها حتی از زمان هخامنشیان، شرق آفریقا را می‌شناخته و با مردمان آن نواحی دادوستد تجاری، فرهنگی داشته‌اند. زبان سواحیلی بدون تردید از زبان فارسی تأثیر پذیرفته و ساختار آن زبان شباهت بسیاری با فارسی دارد. علاوه بر آن، سنت‌ها و فرهنگ ایرانی و شیرازی در منطقه کاملاً مشهود است.

بررسی پیشینه و سوابق پژوهش‌ها حاکی از آن است، که اطلاعات مختلفی البته به‌صورت توصیفی-تحلیلی در خصوص مسائل سیاسی اقتصادی و فرهنگی از جمله حضور شیعیان و مسلمانان ایرانی الاصل در منطقه، زمینه‌ها، موانع و مشکلات بین المللی و منطقه‌ای، تأثیرات انقلاب اسلامی به‌ویژه تفکرات امام خمینی (ره)، و تأثیر هدایت‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی بر مردم این کشورها (تانزانیا، کنیا و اوگاندا) گردآوری و برخی راهبردها و پیشنهادهای کلی ارائه شده است. ضمن آنکه در خصوص تأثیر انقلاب اسلامی در منطقه و نقش برخی فرق اسلامی شیعی، وضعیت اسفبار فرهنگی، نقش امام خمینی (ره) و... نیز اشارتی شده است، اما در هیچ پژوهشی (راهکار) عمق‌بخشی (نفوذ نرم) انقلاب اسلامی در شرق آفریقا (تانزانیا، کنیا و اوگاندا)، لحاظ نشده است که دست مایه قرار گرفتن (راهکار) حضور ج.ا.ا. در منطقه شرق آفریقا پارادایم نوآوری این پژوهش است.

۴. روش‌شناسی تحقیق

پژوهش حاضر، یک پژوهش کاربردی - توسعه‌ای است. بدین‌صورت که به‌دلیل مؤثر بودن برای لایه‌های سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کاربردی و به لحاظ تدوین راهبرد، توسعه‌ای است. روش مورد استفاده در این پژوهش، روش کیفی (تحلیلی) است، که در فازهای مختلف از ابزارهای گوناگون هم‌چون منابع مکتوب سایت‌های رسمی و معتبر مصاحبه‌های عمقی و پرسشنامه استفاده شده است. قلمرو مکانی تحقیق حاضر، منطقه شرق آفریقا است. و پیش‌بینی می‌شود، از تصویب طرح تحقیق در دانشگاه از سال ۱۳۹۷ تا افق چشم انداز ۱۴۰۴ ادامه داشته باشد. این پژوهش به‌دنبال تدوین راهکار فرهنگی، سیاسی و اقتصادی (عمق‌بخشی انقلاب اسلامی)، در شرق آفریقا است. که از نظر موضوعی، به مقوله ماهیت، چگونگی و چیرستی راه‌کارهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی در شرق آفریقا با رویکرد انقلاب اسلامی و با عنایت بر سند چشم‌انداز ۲۰ ساله توجه دارد. البته این نکته را باید یادآور شویم، که چون در قلمرو موضوعی و عملیاتی، مجال پرداختن به همه موضوعات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی نیست. بنابراین از طرح گفتمان‌سازی انقلاب اسلامی و منویات رهبر معظم انقلاب اسلامی (مد ظله العالی) و سند چشم انداز ۲۰ ساله ج.ا.ا. به عنوان اهداف و سیاست‌های کلیدی در تدوین راهبردها بهره گرفته شده است. در ضمن گستردگی و تنوع موضوعات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی سبب شده است تا در این پژوهش تأکید اصلی بر سند چشم‌انداز ۲۰ ساله باشد. جامعه آماری در این پژوهش با کمیت ۳۰ نفر به‌صورت جامعه خبرگی هدف‌مند هدایت شده انتخاب شده است، که شامل افرادی از نهادها و سازمان‌هایی از قبیل: سفارت‌خانه‌ها، سازمان فرهنگ و ارتباطات کشور، معاونت بین‌الملل حوزه علمیه، جامعه المصطفی، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشگاه تهران و دانشکده وزارت امور خارجه هستند. حجم انتخابی مصاحبه‌شوندگان ۳۰ نفر است. جامعه مورد پژوهش صاحب نظران رشته‌های مدیریت فرهنگی، ارتباطات و روابط بین‌الملل و اقتصاد دانشگاه تهران، دانشگاه امام صادق (ع)، دانشگاه روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی و دانشگاه امام حسین علیه‌السلام است که در صدد توصیف ابعاد، مولفه‌ها و شاخص‌های مؤثر در دیپلماسی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی و تبیین اهمیت متغیرهای مورد بررسی برای کشف و طراحی موقعیت جدید در قالب مدلی کاربردی و مطلوب است. در این پژوهش برای تهیه پرسشنامه ابتداء از طریق مصاحبه با مسئولین و خبرگان راهبردی حوزه فرهنگ،

سیاست و اقتصاد از طریق شیوه خودنگاشت طی سه مرحله زیر اقدام شد:

مرحله اول: برای دریافت و کسب دانش ضمنی خبرگان حوزه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی با آنان مصاحبه شد و براساس هدایت و نظر آنها طرح اولیه پرسشنامه با بهره گیری از ادبیات تحقیق و براساس دانش طراحی و تصمیم گیری راهبردی برای مشخص شدن میزان اهمیت و میزان اولویت اقدام آماده شد.

مرحله دوم: در این مرحله مؤلفه های مرتبط با فرهنگ، سیاست و اقتصاد در شرق آفریقا با بهره گیری از فرآیند تحلیل، اهداف و سیاست های جمهوری اسلامی ایران و تحلیل تفسیری سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور احصاء گردید و از خبرگان نظر خواهی شد. ابتداء چهار مؤلفه اصلی قوت ها، فرصت ها، ضعف ها و تهدیدها و نتایج و پیامدهای مورد نظر مشخص شد و متعاقب آن برای هر کدام از این راهکارها و سازمان های متکفل در نظر گرفته شد.

مرحله سوم: این مرحله پس از استاندارد سازی مؤلفه های مرتبط با دکتترین عمق بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا شامل چهار محور: طراحی پرسش نامه با توجه به ابعاد و عوامل محیطی، توزیع پرسشنامه بین نخبگان، جمع آوری و تحلیل پاسخ ها و مقایسه پاسخ ها با مطالعات کتابخانه ای، مصاحبه ها و اطلاعات محقق بود.

سرانجام با توجه به سطح و جایگاه افراد جامعه آماری که به عنوان مسئولین ارشد بخش های مختلف حوزه فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بین الملل (شرق آفریقا) بودند، با تشریح موضوع و توجیه لازم در مورد ضرورت انجام تحقیق، اقدام به ارائه و در نهایت ۴ مؤلفه اصلی و راهکارها مورد تأیید قرار گرفت. در ادامه پس از تدوین و تنظیم پرسشنامه به منظور حصول اطمینان از اعتبار آن پیش آزمون به عمل آمد و قبل از توزیع پرسشنامه، هدف از اجرای کار برای پاسخ دهندگان توضیح داده شده و از آنان خواسته شد ضمن دادن پاسخ، نظرشان را درباره محتوای سؤالات ابراز نمایند، تا در مرحله نهایی، سؤالات مبهم و نارسا مورد بازبینی و تجدید نظر قرارگیرد. قابلیت اعتبار پرسشنامه از طریق جامعه آماری خبرگی هدفمند هدایت شده و با توزیع پرسشنامه در بین ۳۰ نفر از صاحب نظران مورد مطالعه قرار گرفت که با تأیید نهایی آنان همبستگی درونی سؤالات پرسشنامه مشخص شد. بعد از تأیید مؤلفه ها و گزاره های راهبردی پرسشنامه در مرحله بعد برای مشخص شدن ضریب اهمیت و رتبه هر گزاره، دوباره پرسشنامه به ۲۰ نفر از اعضای جامعه خبره داده شد، تا ضریب اهمیت و رتبه هر گزاره را از نمره ۱ تا ۴ مشخص کنند. شایان ذکر است، به اعضای جامعه خبره گفته شد که نمره ۱ نشان دهنده ضعف اساسی، نمره ۲ ضعف کم، نمره ۳

بیانگر نقطه قوت و نمره ۴ نیز نشان دهنده قوت بسیار بالا در عامل است و آن‌ها نیز برابر با نظر خبرگی و با توجه به نمره پیش‌بینی شده، نمره ضریب اهمیت و رتبه گزاره‌ها را مشخص کردند.

۵. یافته‌های تحقیق

پس از آشنایی با منطقه شرق آفریقای خاص: کنیا، تانزانیا و اوگاندا (عرب احمدی، ۱۳۹۵: ۶۵)، در حوزه‌های اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، در این بخش به فرصت‌ها و تهدیدات وضعیت فعلی پرداخته که طی جداول ذیل ارایه می‌شود. دو ملاحظه مهم و بنیادین در طول تحقیق برای یافتن پاسخ این سؤال که مؤلفه و عوامل محیطی مؤثر بر عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا کدام است؟ مد نظر قرار گرفت. ملاحظه اول ناظر به مبانی تدوین عوامل محیطی است. در فرآیند تدوین عوامل محیطی این مفروض که عمق‌بخشی انقلاب اسلامی ایران، همان فرهنگ متعالی اسلامی است که در روح و کالبد فرهنگ ایران‌زمین دمیده شده و متناسب با تاریخ، جغرافیا، مذهب، زبان و غیره در طی ۱۴ قرن گذشته توسعه و تکامل یافته است و ویژگی‌های آن در حوزه‌های فرهنگ، سیاست و اقتصاد کشور تجلی یافته و همگی منطبق با اصول و ارزش‌های اسلام ناب محمدی (ص)، آرمان‌های انقلاب اسلامی، رهنمودهای رهبرکبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، و اسناد فرادستی مربوط طراحی و تدوین شده است. عوامل محیطی به شرح زیر مورد تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۱. عوامل محیطی سیاسی

ردیف	مقوله	حوزه سیاسی	تعداد
۱	عدم باور صحیح و واقعی به آفریقا از طرف دولت، بازرگانان و مردم	تهدید	۱۸
۲	بزرگ‌نمایی برنامه هسته‌ای ج.ا.ا.	تهدید	۲۵
۳	پشتیبانی سعودی‌ها در اختلافات فرقه‌ای	تهدید	۵
۴		تهدید	۱۵
۵	ناتمام ماندن روابط ما بعد از برکناری رییس جمهور برخی کشورها	تهدید	۱۸
۶	تمایل به غرب عمده‌ترین سیاست کشورهای منطقه	تهدید	۲۵
۷	قرار گرفتن حوزه شرق و شاخ آفریقا در حوزه پیرامونی عربستان سعودی	تهدید	۲۵

ردیف	مقوله	حوزه سیاسی	تعداد
۸	تهدید نیروهای الشباب کنیا به واسطه بحران سومالی	تهدید	۱۵
۹	تهدید مرزهای کنیا چرا که دولت سومالی که با الشباب سر جنگ دارد بخش قابل ملاحظه‌ای از کمک‌هایش را از کنیا و اوگاندا می‌گیرد.	تهدید	۱۵
۱۰	همکاری امنیتی قدرتمند با اسرائیل و آمریکا	تهدید	۱۹
۱۱	عدم استقلال، وابستگی امنیت سیاسی بخصوص در کنیا که دامنه نفوذ اسرائیل و آمریکا خیلی قوی است	تهدید	۲۵
۱۲	تاثیر نفوذ و قدرت اسرائیل و آمریکا در صورت‌بندی راهبردی ایران	تهدید	۲۵
۱۳	میانجی‌گری موسومینی (اوگاندا) بین رییس انتقالی سودان و نتانیاها (این دیدار در اوگاندا اتفاق افتاد)	تهدید	۲۰
۱۴	پیروی و پیش‌برد عمده سیاست‌های اسرائیل توسط این کشورها	تهدید	۲۵
۱۵	عدم انسجام فعالیت‌های خارجی ج.ا.ا. در حوزه دیپلماسی بین‌المللی	تهدید	۱۶
۱۷	موافقت تاسیس سفارت اسرائیل در اوگاندا	همگرایی	۱۶
۱۸	جای داشتن این کشورها در حوزه مناطق جغرافیای شامل دریای سرخ، تنگه باب‌المندب، خلیج عدن و نزدیکی به کانال سوئز	تهدید	۲۵
۲۱		تهدید	۱۸

جدول ۲: عوامل محیطی فرهنگی

ردیف	مقوله	حوزه فرهنگ	تعداد نفرات
۱	حضور مسیونرهای انگلیسی در منطقه (دعوت به مسیحیت)	تهدید	۱۵
۳	حضور وهابیون (منشأ اختلافات فرقه ای عربستانی‌ها اماراتی‌ها قطری‌ها)	تهدید	۲۰
۴	تربیت مبلغ علیه ایران و تشیع	تهدید	۲۰
۶	تأکید بیش از حد مبلغین ما بر تشیع و شیعه‌گری	تهدید	۵
۷	انگ تفرقه و فرقه‌گرایی به شیعیان	تهدید	۱۶

ردیف	مقوله	حوزه فرهنگ	تعداد نفرات
۸	عدم شناخت مناسب نسبت به آفریقا از طرف مسئولین و تصمیم سازان	تهدید	۱۹
۹	عدم شناخت سیر تحولی فرهنگی آفریقا از طرف مسئولین و تصمیم سازان	تهدید	۱۸
۱۰	بازخورد منفی، علیرغم گسترش فعالیت سازمان فرهنگ و ارتباطات	تهدید	۲۰
۱۱	عدم کارآیی و موثر بودن فارغ التحصیلان جامعه المصطفی	تهدید	۲۲
۱۲	نیاز به اشتغال فارغ التحصیلان جامعه المصطفی	تهدید	۲۲
۱۳	باری بر سفارت بودن فارغ التحصیلان جامعه المصطفی	تهدید	۲۲
۱۴	تشدید بد بینی علیه فارغ التحصیلان به عنوان مخل نظم و درد سر اجتماعی	تهدید	۲۲
۱۵	در گیری مدام پنهان و مخفی بین مسلمین و مسیحیان	تهدید	۲۰
۱۶	مبلغین و مدیران فرهنگی ما از پایتخت کشور ماموریت شان تکان نمی خورند	تهدید	۲۱
۱۷	رفاه طلبی مبلغین و مدیران ج.ا.ا.	تهدید	۲۱
۱۸	تقویت احزاب توسط کشورهای غربی در راستای نفوذ در فرهنگ و هنر	تهدید	۱۵
۱۹	بزرگترین مرکز آمریکایی سفارت آمریکاست با ۴۰۰ پرسنل بنام AFRICOM	تهدید	۲۵
۲۱	هر گاه رییس جمهور مسلمان باشد نخست وزیرش مسیحی و بعکس	تهدید	۲۵
۲۲	مسیحیان مانع شدند که تانزانیا به سازمان کنفرانس اسلامی بپیوندد	تهدید	۲۵
۲۳	مدیریت خوجه ها بر مراکز جامعه المصطفی و موسسه بنت الهدی (که معتقد به کار فرهنگی صرف جدای از سیاست هستند)	تهدید	۱۸
۲۵	اشتغال مسلمانان در کارهای پست و باربری	تهدید	۱۶
۲۶	جایگاه والایتر اجتماعی مسیحیان به خاطر حمایت های پنهان غرب	تهدید	۲۵
۲۷	استقرار مقر واتیکان در دارالسلام	تهدید	۱۵
۲۶	دعوت هر سال کاردینال پینگو به دارالسلام	تهدید	۲۵
۲۷	عدم پذیرش بحث، گفتگو و تقریب مذاهب را توام با مسلمان زدایی می کنند	تهدید	۲۰

جدول ۳: عوامل محیطی اقتصادی

ردیف	مقوله	حوزه اقتصاد	تعداد
۱	امنیتی کردن حضور ایران	تهدید	۲۵
۲	عدم برنامه‌ریزی و برنامه جامع اقتصادی ج.ا.ا.	تهدید	۲۵
۳	اعزام افراد ضعیف به آفریقا از طرف ج.ا.ا.	تهدید	۱۵
۴	آسیب ناشی از کنار هم قرار گرفتن این افراد	تهدید	۱۵
۵	بیش از حد حرف زدن و عمل کم از طرف ج.ا.ا. در حوزه اقتصاد	تهدید	۲۰
۶	رقبا بیشتر عمل می‌کنند و کمتر حرف می‌زنند	تهدید	۲۰
۷	یکی از مهم‌ترین تهدیدات خودمان، هستیم	تهدید	۱۵
۸	عدم تجربه حکومت داری در عرصه بین‌الملل	تهدید	۱۵
۹	قدمت و تجربه رقا و دشمنان در حکومت‌داری	تهدید	۲۵
۱۰	از دست دادن بسیاری از فرصت‌ها در دوره اصلاحات	تهدید	۲۰
۱۱	عدم هماهنگی بین بخش‌های (تجاری، اقتصادی و بازرگانی) بین‌المللی	تهدید	۲۵
۱۲	عدم انسجام و عدم همکاری بین سازمان‌ها و ادارات ج.ا.ا.	تهدید	۲۰
۱۳	وابستگی شدید اقتصادی کشورهای منطقه به آمریکا و عربستان (حمایت کنندگان اصلی جریان افراطی اسلامی)	تهدید	۲۰
۱۴	عدم اهمیت و اهمال در عمل نسبت به آفریقا با وجود شعارهای عالی	تهدید	۱۵
۱۵	عدم توانایی تامین بودجه لازم	تهدید	۱۵
۱۶	ترس و وحشت بیش از حد کشورهای منطقه در همکاری با ج.ا.ا.	تهدید	۲۰

در این پژوهش، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و تدوین راهکار از روش تحلیل توصیفی و استنباطی در قالب محیط فرهنگی، سیاسی و اقتصادی استفاده شده است. رویکرد پژوهش برای تدوین راهکار، رویکرد فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بوده و با تجزیه، تحلیل و ترکیب موارد تحصیل شده به تدوین راهکارهای فرهنگی، سیاسی و اقتصادی پرداخته شده است.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

هدف پژوهش حاضر، بررسی راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا است. از بین کشورهای آفریقای شرقی که تعدادشان به ۱۷ کشور می‌رسد (شرق آفریقای عام) سه کشور تانزانیا، کنیا و اوگاندا (شرق آفریقای خاص) جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده‌اند. که به دلیل قرابت و پیوندهای دینی، مذهبی و فرهنگی از یک طرف و جایگاه‌شان در مناطق جغرافیای راهبردی، جغرافیای سیاسی و جغرافیای زیستی شرق آفریقا از ظرفیت بیشتری برای همگرایی با ج.ا.ا. برخوردارند. این مهم توجه بیشتر ج.ا.ا. را از طرف دولتمردان، مدیران ارشد و دست‌اندرکاران فرهنگی، سیاسی و اقتصادی ج.ا.ا. طلب می‌کند. بنابر این، به نظر می‌رسد، نگاه عمق‌بخشی به شرق آفریقا بایستی ذیل همان نگاه تمدنی حضرت امام (ره)، و مقام معظم رهبری است؛ یعنی حرکت به‌سوی همسو کردن کشورهای این منطقه با اهداف انقلاب اسلامی باشد که بر این اساس، این پژوهش به دنبال شناسایی راهکار دیپلماسی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی ج.ا.ا. با تأکید بر عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا بود. این کار با احصای ابعاد فرهنگی، سیاسی و اقتصادی شروع شد، سپس برای هر بعد مطالعات اکتشافی به صورت مصاحبه و مطالعه منابع و اسناد مربوطه انجام گرفت.

بر اساس یافته‌های این تحقیق از یک طرف بین ابعاد فرهنگی، سیاسی و اقتصادی و از طرف دیگر بین سازمان‌های عمل‌کننده، رابطه‌ای قوی و معنادار وجود دارد. البته بعد فرهنگی بر بعد سیاسی و آن‌هم بر بعد اقتصادی حاکم و شامل است. این بدان معناست که برای عمق‌بخشی به دیپلماسی ج.ا.ا. در شرق آفریقا لازم است، عامل فرهنگی را بیشتر بها داده و تمرکز اصلی ما بر آن باشد و در مرتبه بعد مسائل سیاسی و اقتصادی را دنبال می‌کنیم. در عین حال عمق‌بخشی زمانی پایدار خواهد بود، که ترکیبی از سه‌گانه فوق داشته باشیم و هیچ‌کدام را فدای دیگری نکنیم. راه- کارهایی که در این راستا ارائه می‌شوند، نیز از این ویژگی برخوردار هستند. سازمان‌های متکفل نیز

برای موفقیت در اهداف خود باید ترکیب اقدامات فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را با اولویت کارهای فرهنگی لحاظ کنند. در همین راستا نتایج به دست آمده به شرح ذیل در سه قسمت مطلوبیت های فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بیان می شوند:

مطلوبیت های فرهنگی

- ۱- تقویت و توسعه دیپلماسی عمومی در منطقه شرق آفریقا از طریق بسترهای فرهنگی، اجتماعی و مذهبی و فعال کردن نهادهای مردمی و غیر دولتی ج.ا.ا. در این منطقه.
- ۲- ایجاد ارتباط بین علمای دینی ج.ا.ا. و رؤسای فرقه های شیعی و مسلمانان منطقه.
- ۳- گسترش فرهنگ اهل بیت علیهم السلام و اسلام ناب محمدی صلوات الله علیه و آله به اضافه گفتمان انقلاب اسلامی و نزدیک کردن جامعه شیعیان و اهل سنت و حتی مسیحیان منطقه شرق آفریقا.

مطلوبیت های سیاسی

- ۱- استفاده از ظرفیت دیپلماسی رسمی در گسترش روابط همه جانبه با دولت های کشورهای منطقه شرق آفریقا به منظور ایجاد فضای مناسب تقویت همکاری های همه جانبه حتی دفاعی و امنیتی
- ۲- حمایت از روسا و حاکمان مسلمان و انقلابی کشورهای منطقه شرق آفریقا به منظور حمایت از مسلمین و جلوگیری از تضعیف آنها در منطقه و ممانعت از روی کار آمدن مسیحیان و جلوگیری از قدرت گیری بیش از حد آنها در عرصه های داخلی و خارجی که نتیجه آن تقابل با ج.ا.ا. و همراهی با سیاست های آمریکایی و رژیم صهیونیستی خواهد بود.
- ۳- تقویت اسلام خواهی و بیداری مردم منطقه شرق آفریقا از طریق بالا بردن روحیه ی ضد استکباری آنها و انجام عملیات روانی گسترده علیه آمریکا و رژیم صهیونیستی با محوریت موضوع فلسطین و جنایات آنها در جهان اسلام

مطلوبیت های اقتصادی

- ۱- استفاده از ظرفیت دیپلماسی رسمی و غیر رسمی در گسترش روابط اقتصادی با کشورهای منطقه شرق آفریقا به منظور ایجاد فضای مناسب تقویت همکاری های تجاری اقتصادی.
- ۲- توسعه زیر ساخت های حمل و نقل جاده ای، ریلی، هوایی و دریایی هر دو طرف (ج.ا.ا. و کشورهای شرق آفریقا).

۳- انتقال فناوری کشاورزی، صنعتی، درمانی پزشکی، استخراج نفت و گاز به منظور توسعه و ترقی متقابل تبادلات تجاری اقتصادی ج.ا.ا. و کشورهای منطقه.

برای رسیدن به راه کارهای عمق بخشی که سؤال اصلی تحقیق بوده است، سه بعد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی مورد تحقیق و بررسی قرار گرفت، که هر بعد را به دو مؤلفه فرصت ها و تهدیدها تقسیم کردیم.

خاستگاه ابعاد سه گانه فوق یک تحلیل جامعه شناسانه است که در آن برای هر جامعه این سه بعد را تعریف می کنند. طبیعتاً هر پژوهشی که در جامعه صورت می گیرد می تواند، دارای این سه بعد باشد. این ابعاد زیر ساخت مدل مفهومی پژوهش ما را شکل می دهد و راهنمایی برای جمع آوری اطلاعات و مصاحبه ها و طبقه بندی نتایج آن هاست. هم چنین معیار تقسیم بندی راه کارها، سازمان های متکفل و بررسی تهدیدها و فرصت هاست، از بین این سه بعد، بعد فرهنگی را مقدم کرده و دو بعد دیگر را ذیل آن توضیح دادیم.

بعد فرهنگی: منظور از بعد فرهنگی، راهکار عمق بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا در برگیرنده تمام عناصر، عوامل و شرایط فرهنگی جامعه و منطقه شرق آفریقا است که چارچوب و قالب فرهنگ منطقه فوق را شکل می دهد. در تحقق ما شامل فرصت ها و تهدیدات فرهنگی این منطقه می شود. فرصت های فرهنگی شامل آن دسته عواملی است، که منجر به فراهم آوردن ساختارهای نرم افزاری و ظرفیت هایی می شود که امکان انتقال، گسترش و ریشه دار کردن مبانی فرهنگی انقلاب اسلامی را مقدور می کند. تأکید این مولفه بر ایجاد زمینه برای ایجاد زمینه عمق بخشی فرهنگی انقلاب اسلام در شرق آفریقا است. تهدیدات فرهنگی، شامل آن دسته عواملی است که منجر به فراهم آوردن ساختارهای نرم افزاری و ظرفیت هایی می شود که امکان انتقال، گسترش و ریشه دار کردن مبانی فرهنگی دشمنان و رقبا را امکان پذیر می کند. تأکید این مولفه بر تبدیل تهدیدات به فرصت ها برای عمق بخشی فرهنگی انقلاب اسلامی در منطقه است.

بعد سیاسی: منظور از بعد سیاسی، راهکار عمق بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا در برگیرنده تمام عناصر عوامل و شرایط سیاسی است که چارچوب و قالب سیاست سیاستمداران در حوزه شرق آفریقا را می سازد و در تحقیق ما شامل فرصت ها و تهدیدهای سیاسی این منطقه می شود. فرصت های سیاسی شامل آن دسته عواملی است که منجر به فراهم کردن ساختار و ظرفیتی می شود که امکان صدور ارزش ها و مبانی سیاسی انقلاب اسلامی درحوزه دیپلماسی و عمومی منطقه شرق

آفریقا را مهیا سازد. تأکید این مؤلفه بر زمینه‌سازی برای ایجاد عمق‌بخشی سیاسی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا است. تهدیدات سیاسی شامل آن دسته عواملی است که منجر به نفوذ دشمنان و رقبا در عرصه سیاسی این منطقه می‌شود و از کنترل ج.ا.ا. خارج است. تأکید این مؤلفه بر تبدیل آن به فرصت سیاسی برای ج.ا.ا. است.

بُعد اقتصادی: منظور از بعد اقتصادی، نیز راهکار عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا است و شامل آن دسته عواملی است که منجر به فراهم آوردن ساختار و ظرفیت‌هایی می‌شود که امکان ایجاد، انتقال و گسترش روابط اقتصادی کشور را در ورای مرزها امکان‌پذیر می‌کند. بعد اقتصادی در تحقیق ما شامل فرصت‌ها و تهدیدات اقتصادی در منطقه شرق آفریقا است. فرصت‌های اقتصادی شامل آن دسته عواملی است که منجر به فراهم آمدن ساختار اقتصادی و ظرفیتی می‌شود و امکان ایجاد انتقال و گسترش امور اقتصادی در منطقه شرق آفریقا را فراهم می‌سازد. تأکید این مؤلفه بر ایجاد زمینه عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا است. تهدیدات اقتصادی شامل آن دسته عواملی است که باعث از دست دادن فضا و ظرفیت‌های جدید اقتصادی ج.ا.ا. می‌شود. تأکید این مؤلفه بر رفع موانع عمق‌بخشی اقتصادی انقلاب اسلامی در شرق آفریقا است.

پیشنهادهای کاربردی

- پیشنهاد ایجاد قرارگاهی که تمام فعالیت‌های فرهنگی بین‌المللی مربوط به منطقه شرق آفریقای وزارت امور خارجه، جامعه المصطفی، جامعه المرتضی، دانشگاه آزاد، سازمان تبلیغات، سازمان فرهنگ و ارتباطات، مجمع جهانی تقریب مذاهب و مجمع جهانی اهل بیت را نیازسنجی، برنامه‌ریزی و هماهنگی کند. با توجه به تقسیم‌بندی و اولویت‌بندی کشورهای این منطقه پیشنهادات ذیل نیز ارائه می‌گردد:
- بکر بودن قاره آفریقا بطورعام و شرق آفریقا بطورخاص در حوزه معنویت و تاثیرپذیری بسیار زیاد فرهنگی از ج.ا.ا. فرصت بسیار خوبی برای سازمان‌های متکفل است.
 - ایجاد روحیه اخوت و برادری (وحدت) بین فرق اسلامی، زمینه استفاده از ظرفیت‌های کشورها را برای عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در منطقه شرق آفریقا مهیا می‌کند.
 - جامعه المصطفی و سایر سازمان‌های متکفل می‌توانند از بین دانش‌آموزان و دانشجویان فرق مختلف اسلامی (اسماعیلی، بهره، خوجه و...) افراد نخبه را شناسایی و تسهیلات اعزام آن‌ها به ایران برای تحصیل در دانشگاه‌ها و رشته‌های مختلف اسلامی، پزشکی، مهندسی، سیاسی، حقوق و

غیره را فراهم کنند.

- پیشنهاد می‌شود مدیران ارشد فرهنگی طرح و برنامه خود را برای ایجاد همبستگی با مسیحیان این منطقه و پیوند دوستی و همکاری هرچه بیشتر ارائه و در راه اجرای آن از هیچ تلاشی کوتاهی نکنند، تا در سایه این همبستگی گام‌های اساسی در زمینه تمدن‌سازی نوین اسلام برداشته شود. برای این مهم نیز دانشگاه ادیان، جامعه المصطفی، سازمان فرهنگ و ارتباطات، وزارت امور خارجه پیشنهاد می‌شوند.

فهرست منابع

- آشوری، داریوش (۱۴۰۲). *کتاب دانشنامه سیاسی*، انتشارات مروارید
- احمدی نوحدانی، سیروس؛ صالح آبادی، ریحانه (۱۴۰۱). بررسی و تبیین مفهوم جهانی اندیشی و عوامل موثر بر آن، مطالعات جغرافیایی مناطق خشک ۱۳ (۴۸): ۵۸-۷۸
- بخشی، احمد (۱۳۹۴). *اژدهای زرد در قاره سیاه (روابط چین و آفریقا)*، تهران، چاپخش.
- جمعی از مولفان، *دانشنامه جهان اسلام*. (۱۳۹۷).
- حکیمی، حسین (۱۳۹۹). *سنت و فرهنگ در کنیا*، نشر الهدی.
- شکبیا، محمدرضا (۱۳۸۸). *سرزمین و مردم کنیا*، موسسه فرهنگی هنری و انتشارات بین‌المللی الهدی.
- عرب احمدی، امیر بهرام (۱۴۰۰). *جایگاه ایرانیان شیرازی الاصل در توسعه و تمدن فرهنگ شرق آفریقا*، نگارخانه.
- عرب احمدی، امیر بهرام (۱۳۹۱). *اسلام در شرق آفریقا*، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- عرب احمدی، امیر بهرام. (۱۳۹۰). *شیعیان خوجه اثنی عشری در گستره جهان*، موسسه شیعه شناسی.

References

- Samiee Esfahani, Alireza. (2018). Theoretical Study on the Concept, Nature and Performance of Populism, *Journal of the Political and International Approaches*, Vol. 11, No. 2.